

habsburške Valpovštine riječima: »Naslov knjige *Počeci habsburške Valpovštine: Čovjek između potreba i mogućnosti* govori da je težište napisanog na prvim godinama i desetljećima habsburške vlasti na području osamnaestoljetnog vlastelinstva Valpovo koje danas kolokvijalno nazivamo Valpovština i Miholjština. Tadašnji je čovjek, kao i današnji, bio rastrgan između svojih egzistencijalnih potreba i gospodarskih i financijskih mogućnosti ispunjenja istih. To je bila zajednička karakteristika dijelova vlastelinstva obitelji Hilleprand. Složenom tvorenicom habsburška Valpovština stvara se svojevrsni vremenski i prostorni okvir koji je, ovisno o problematici, tijekom cijele knjige bio dosta fluidan. Razlog je tomu želja za pokazivanjem da ne postoji nijedan dio prostora ili razdoblja koji se može zasebno promatrati bez utjecaja iz drugih razdoblja ili prostora, tj. ljudi i drugih okolišnih faktora koji u njemu obitavaju. Sve u svemu, knjiga je zapravo tek »kap u moru« proučavanja ljudi, gospodarstva i okoliša na promatranom području...« Nakon toga slijedi poglavlje *Valpovština: definicija područja i razdoblja* u kojem se opisuje gdje se sve rasprostire Valpovština i u sklopu kojih povijesnih konteksta trebamo promatrati širenje i sužavanje navedenog naziva. U poglavljima *Antička Valpovština*, *Srednjovjekovna Valpovština* i *Osmanska Valpovština* uz pripadajuća pod poglavlja približavaju se procesi dugih trajanja koji se mogu uočiti i tijekom središnjeg dijela knjige, od kraja 17. do sredine 18. stoljeća. Oni se mogu pratiti kroz proučavanje međudnosa između okolišnih faktora poput rijeka Drave, Karašice i Vučice, šuma, močvara i ljudi neovisno o političkim vlastima. Time se vide gospodarski i prometni kontinuiteti i politički diskontinuiteti na području Valpovštine u širem slavonskom kontekstu. Zanimljive se interpretacije donose i u poglavljima *Valpovština tijekom ratnih sukoba koncem 17. stoljeća* i *Valpovština koncem 17. i početkom 18. stoljeća* gdje autor za razliku od većine povjesničara koji pišu o razdoblju ranoga novoga vijeka ne govori o oslobođenju Slavonije nego o promjeni osmanske s habsburškom vlasti uz teorijsko obrazloženje. U poglavljima *Prandauovska Valpovština prve polovice 18. stoljeća*, *Drava i pritoci: rijeke koje napajaju Valpovštinu*, *Mlinarstvo: reprezentativan primjer međudnosa*, *Naselja: otoci u šumskom moru*, *Životinjski svijet Valpovštine* i *Poljoprivredne površine Valpovštine* opisuje se suživot ljudi u koje autor ubraja vlasteline Hilleprand von Prandau, podložničko stanovništvo, svećenstvo, vojsku i okolišne faktore. Između ostalog spominje razbojništvo, mlinarstvo i religijsku praksu koje interpretira, ovisno o okolnostima kao uzrok ili posljedicu suživota spomenutih aktera.

Knjiga *Počeci habsburške Valpovštine* sadrži i slikovni materijal i kazalo koje pomaže čitatelju u lakšem upoznavanju povijesti slavonske Podravine, odnosno Valpovštine i Miholjštine od srednjega vijeka do sredine 18. stoljeća.

Zaključno, knjiga je doprinos povijesti slavonske Podravine i odlična je za onoga tko se kreće baviti poviješću navedenog prostora. Može poslužiti i kao odličan pregled ili podsjetnik onome tko se već bavi poviješću navedena prostora. Pisana je jasno s dovoljnim brojem bilježaka i suvremenim znanstvenim aparatom. Knjiga u sebi sadrži i dijelove do sada ne objavljenih zemljovida i daje do sada nedovoljno zastupani pogled na povijest Valpovštine i Miholjštine tj. habsburške Valpovštine. Knjiga je to, koju svakako zaljubljenici u povijest Valpovštine i Miholjštine nikako ne bi smjeli zaobići, štoviše ona bi svakako trebala naći mjesto na policama njihovih domova.

Branislav MILIČIĆ

CITO, CITO, CITO. O RAZVOJU VOJNOKRAJIŠKOGA POŠTANSKOG SUSTAVA.

Prikaz knjige Andreja Hozjana, *Prve pošte i poštari kontinentalne Hrvatske. Postanak i djelatnost vojnokrajiškog poštanskog sustava na području između Kupe i Mure do 1606. godine*. Zagreb, Varaždin, Maribor: HAZU Zavod za znanstveni radu u Varaždinu. 2016. (231 str.)

Naslovnica i poledina monografije ilustrirane su snimkom impresivne, zaključne stranice krajiškoga izvještaja iz 1585. godine. Riječ *Cito* koja se nalazi na poledini toga dokumenta, podsjeća nas na najvažniju značajku i najveću potrebu protuosmanlijskog vojnog sustava u 16. stoljeću. Brzina kojom su in-

formacije dolazile do mjesta na kojima se odlučivalo o taktičkim potezima donosila je ključnu stratešku prednost pred specifičnim oblikom ratnoga djelovanja osmanlijske vojske. Uz pravovremeno primanje informacija, jednako je važno bilo hitro, sigurno i pravovremeno dostavljanje upućenih naredbi. U današnjem vremenu, u kojemu gotovo istovremeno dobivamo vijesti i informacije – zamalo u času njihova nastajanja – teško se uživjeti u vremena u kojima je dobivanje i slanje vijesti od životne važnosti bilo otežano mnogim preprekama. Ipak, razvoj vojnokrajiškoga poštanskog sustava pratio je vojne reforme u drugoj polovici 16. stoljeća, jer je postalo bjelodano da su pravovremene informacije ključan element vojnoga uspjeha.

Zajednički publikacijski poduhvat Varaždinskoga Zavoda za znanstveni rad, Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mariboru i Sveučilišta u Zagrebu, koji je podrazumijevao objavu dugogodišnjih istraživanja profesora novovjekovne historije na mariborskom Filozofskom fakultetu, dr. Andreja Hozjana, objavljen je potkraj 2016. godine u reprezentativnome obliku. Uz magistarski (*Pretok informacij ter pošta na slovenskem Štajerskem v 2. polovici 16. stoletja*, 1990.) i doktorski rad (*Prvi štajerski obveščevalci in poštarji...*, 1994.) dr. Hozjan je objavio i 6 znanstvenih, preglednih i stručnih radova te petnaestak konferencijskih priopćenja o temama iz toga područja. (Tematika se tih radova kreće od opisa razvoja obavještajnog i poštanskog sustava do filatelije). Možemo, dakle, pretpostaviti da recenzenti knjige – akademik Petar Strčić i prof. dr. sc. Hrvoje Petrić, kao ni urednik dr. sc. Vladimir Huzjan – nisu imali osobito težak posao, jer autor je već više puta pokazao zavidno poznavanje naslovne problematike.

Autor se odlučio za metodu izlaganja koja istovremeno obuhvaća elemente analize i sinteze. Propitujući takav pristup, sam autor u uvodnome poglavlju zaključuje da je riječ o zastarjelomu modelu, ali zaključuje da bi bez dijela u kojemu se detaljno analizira građa, čitatelj bio prikraćen – ako već ne za priču i fabulu – za opis mnogih pojavnih oblika povijesti svakodnevice povezane s poštanskim sustavom 16. i 17. stoljeća. Uz takve, šarene »štiklece«, Hozjan donosi duboko promišljene stavove o uzrocima, procesima razvoja poštanskoga sustava te o njegovim neposrednim konzekvencama, oslanjajući se pritom na kritičku analizu izvora, ali i na komparativno-historijski kontekst. Smijemo li stoga odgovoriti autoru, na malu njegovu nesigurnost oko izbora pristupa, rekli bismo da je metoda za koju se opredijelio neizbježna u kontekstu istraživanja »malih« tema (posebice, dakako, kada su temeljna istraživanja pojedinih tematskih cjelina iznimno oskudna). Teško ćemo naći dovoljan broj stručnjaka zainteresiranih za tako usku temu, koji će najprije ponuditi dovoljan broj temeljnih istraživanja, na osnovi kojih bi potom nastajale sinteze. Odabir pristupa u kojem se miješa analitički i sintetski pristup u tom je kontekstu opravdan. Autor je koristio velik broj arhivskih fondova, oslanjajući se na analize brojnih izvornih dokumenata. Pritom su najizdašniji bili arhivski fondovi Zemaljskoga arhiva u Grazu, spisi štajerskih staleža te zemaljska registratura, a posebice fond *Post* te *Kasse und Rechnung*.

Autor nakon kratkog uvoda donosi pregled temeljne terminologije, potom pregled arhivskih fondova koje je koristio te pregled dosadašnjih istraživanja, apostrofirajući radove vezane uz višegodišnji projektni program *Triplex confinium*, ali i novije publikacije. To pregledno poglavlje, u kojem su spomenuti mnogi autori, od Rothenberga, Schulzea do Riedela, zaključuje da je o navedenoj problematici u tim sintezama zapravo malo rečeno. Razvoj poštanske službe u reformnom razdoblju, odnosno u doba organiziranja novog, bolje prilagođenog obrambenoga sustava, isprepleten je s organizacijom vojnoga obavještajnog sustava. Podaci o organiziranju obavještajnih podataka i troškovima takvih aktivnosti pomiješani su u arhivskim fondovima sa svim ostalim podacima o primanju i prijenosu informacija te mnogim aspektima vojne tematike. Autor, pak, nastoji ove dvije različite teme razdvojiti. U tom kontekstu nastoji odgovoriti na nekoliko centralnih pitanja; primjerice kada se udomaćio pojam *khundtschafft*, koji s vremenom uključuje sve više djelatnosti vezanih uz obavještajnu djelatnost. Na isti način se pojam *posst* precizira te počinje podrazumijevati samo prenošenje poruka. U vezi s tim, autor nastoji ponuditi odgovor i na pitanje o početku uporabe pojma *Post*, pošta.

Knjiga je podijeljena na sedam poglavlja, donosi 18 zemljovida te veći broj snimaka izvornih pisama i dokumenata o razvoju poštanskoga sustava. Kronološki pregled podijeljen je na dva temeljna dijela. U prvom poglavlju analizirano je razdoblje početka razvoja krajiške poštanske djelatnosti do 1564. godine. Ovdje je uz kronološki pregled te uporabom zemljovida vrlo pregledno opisano razdoblje uspostavljanja

stalne poštanske i izvještajne veze između Graza i ključnih točaka obrane od Osmanlija. Tablični prilozi, pritom, zorno prikazuju troškove tih djelatnosti te navode imena pojedinaca koji su bili neposredno uključeni u rad poštanskih ispostava. Kako bismo ilustrirali efikasnost izvještajnoga i poštanskog sustava, ponudit ćemo samo jedan primjer iz Hozjanove publikacije. Godine 1556., u vrijeme snažnog pritiska Osmanlija na utvrde Siget i Kanižu poštanska je služba već bila uhodana, premda ne i do kraja razvijena. Glavni su problemi, dakako, bili novčani. Premda je veza između austrijskih zemalja i slavonske krajine nesmetano funkcionirala, zbog štedljivosti štajerskih staleža ona se nije razvila na ugroženo područje sjeverno od Mure. Sredinom 1556. godine, kada su Wildenstein i Lenković (zapovjednik obrane Vojne krajine i njegov zamjenik) zatražili hitnu uspostavu stalne komunikacije s ugroženim utverdama, bilo je potrebno tek manje od mjesec dana da se uspostavi ustaljena veza. Do srpnja 1556. već je postojala brza poštanska veza od Beča i Graza do Sigeta. Do Kaniže je prolazila štajerska poštanska veza iz Graza preko Radgone, Donje Lendave i Letenya koje se povezivala sa stražarskim posadama u Prekomurju, nastavljajući se potom na kraljevsku vojnopoštansku vezu između Beča i Sigeta. Unatoč višemjesečnoj opsadi u lipnju i srpnju 1556. godine, krajiški je zapovjednik Ivan Lenković uspješno komunicirao i donosio odlučne strateške zapovijedi, odašiljući pomoć tamo gdje je bila najpotrebnija.

Posebno je zanimljiv dio monografije koji donosi podatke o službenicima koji su bili neposredno uključeni u poslove vezane uz stvaranje poštanske mreže četrdesetih i pedesetih godina 16. stoljeća. Posebno su detaljno obrađeni Ivan i Lovro Karinčić (*Corintschitsch, Kherintshitsh, Kraynchych*) koji su bili odgovorni za poštanske ispostave u Zelini i Psarjevom. Ivan Karinčić, plemić koji je služio na Krajini, bio je izaslanik sabora kod Ivana Kacijanera, zatim kaštelan u Krupi, a potom se bavio trgovinom u Zagrebu. Radio je i u poštanskoj službi, zbog čega mu je nadjenut nadimak *Pošta* (koji je ostao zabilježen u raznim dokumentima) te je 1556. preuzeo mjesto voditelja postaje. U poštanskoj ga je službi naslijedio sin Lovro.

Drugo poglavlje monografije ujedno je i najsadržajnije (str. 93–140), a posvećeno je razdoblju konsolidacije poštanskoga sustava (između 1564. i 1591. godine). Autor je odlučio razdvojiti dva razdoblja razvoja poštanske službe, odijelivši ih početkom službovanja vladareva brata Karla Habsburga, odnosno njegovim dolaskom na mjesto Nadvojvode Unutrašnje Austrije. Vrijeme je to kada dolazi do niza reformi u sustavu obrane te do »konsolidacije« poštanskoga sustava. Poglavlje donosi sažete biografije, korespondenciju poštara te podatke o problemima oko uvođenja novih službenika u vojnokrajišku poštansku službu. Svi su arhivski podaci, dakako, potkrijepljeni znanstvenim aparatom, preciznim fusnotama o uporabljenim arhivskim fondovima koji mogu biti od velike koristi budućim istraživačima. Osobito važni dokumenti izdvojeni su u zasebne, vrlo pregledne tablice koje čitatelja detaljno informiraju o voditeljima svakoga slavonskog poštanskog ureda u drugoj polovici 16. st. Jedan je od najzanimljivijih primjera onaj Juraja Fleischmanna, Štajerca koji je služio na Krajini kao vojnik i graditelj (zidar), a uspeo se do građanskoga statusa i do službe voditelja poštanskog ureda u Varaždinu. Nakon njegove smrti službu je preuzela njegova udovica, a potom njen novi muž. Nekoliko je sličnih primjera iz kojih je vidljivo da su udovice preuzimale službe svojih preminulih muževa, a potom se ponovno udavale za muškarce koji su imali iskustvo u poštanskoj službi. Potvrda je to specifičnosti toga posla, potrebe za iskusnim službenicima, ali i nužnosti neprekidnoga rada svake pojedine ispostave (kojega ni smrt nije smjela zaustaviti).

Neprestana ratna opasnost i nadzor granice glavne su značajke razvoja poštanskoga sustava koji je potkraj 16. i početkom 17. st. imao važnu ulogu, povezujući središta vojnog odlučivanja s periferijom i graničnim prostorom. U tom se razdoblju konsolidira obrana, a poštanska služba započinje novu transformaciju. Godine 1597. nadvojvoda Ferdinand dao je u nasljedstvo poštansko–majstorski ured u Grazu Ivanu K. Paaru, uspostavivši na taj način novu titulu: *nasljedni poštanski majstor Štajerske*. Zorni je to primjer važnosti izvještajnog i poštanskog sustava, na kojega su se unutrašnji austrijski i štajerski staleži mogli osloniti. To razdoblje, koje se poklapa s trajanjem *Dugog turskog rata* analizirano je u četvrtome poglavlju monografije.

Knjiga pruža jedinstven pogled na stanje u Hrvatsko-slavonskom Kraljevstvu u vrijeme najsnažnijeg vojnog pritiska Osmanlija i vojnih reformi koje tada provode Habsburgovci. Prateći uhodane poslove vojnopoštanske službe te čitajući pisma, odluke, molbe i druge dokumente, čitatelj stječe dojam da do-

gađaje prati »iznutra«. Drugim riječima, čitatelj gotovo da iz neposredne blizine promatra uhodani rad sustava, ali i provedbu vojnih reformi te strateških zamisli u praksi i na terenu. Na taj se način stječe dojam o praktičnim rješenjima, neprestanim problemima te stvarnom stanju službe kao kotačiću vojnog mehanizma. U knjizi se većina rekonstrukcija temeljenih na vrelima ipak bavi procesom dodjeljivanja samih službi, potom praktičnim problemima u prenošenju pošiljaka i neprestanom borbom između premalog broja konja i jahača te sve učestalije i zahtjevnije korespondencije. U srpnju 1594. godine, u prvoj godini *Dugog rata*, Ivan Herberstein prenio je ratnom vijeću iz svoga tabora u Turopolju, da mu se je bistranski poštar Zakmardi žalio kako više ne stiže prenositi sve intenzivniju korespondenciju te da su mu dva konja jednostavno nedostatna. Samo sedam dana poslije – 25. srpnja – prihvaćen je Herbersteinov prijedlog i ratno je vijeće odobrilo plaćanje dodatnoga konja u Bistri.

Različite su vrste pisama zahtijevale različite razine hitnosti. Među porukama koje su zahtijevale iznimno brzo prenošenje bile su tzv. »turske glasine« (*Türkenhundschafti*). Imperativ najhitnijeg prenošenja poruke odražavao se na ovojnicama, na koje su pošiljatelji – zapovjednici utvrda i krajiški časnici – zapisivali »dodatke«. Jedina je uloga tih »dodataka« bila da jasno naglase važnost što bržeg dostavljanja poruke, moguće i uz prijetnju kaznom za nemarnog ili nedovoljno brzog poštara. Ta se hitnja odražavala odgovarajućim brojem opetovano zabilježenih riječi *cito* (što je spomenuta riječ više puta zabilježena, to je žurba veća).

Univerzalna je ljudska potreba za novostima i komunikacijom o novim i nepoznatim događajima. Ta se potreba u različitim prostorima i kulturama ispunjavala uporabom različitih alata. Najjednostavniji i zacijelo najstariji je oblik pronošene vijesti od osobe do osobe, ili kako glasi hrvatski frazem – od usta do usta – pri čemu se prenašahu saznanja o događajima bliskim i dalekim podjednako. Središnje državne institucije morale su razviti stalni i uređeni kanal primanja vijesti. Međutim, razvoj takve mreže ovisio je i o uređenim komunikacijskim kanalima, odnosno stalnim i pouzdanim cestama te, na posljertku, pouzdanim pojedincima koji sačinjavaju poštansku mrežu. Jedan je od najvažnijih faktora pritom razina ekskluzivnosti, jer nisu baš sve informacije bile namijenjene svačijim ušima. Uz razinu ekskluzivnosti, faktor koji utječe na oblikovanje različitih alata prenošenja vijesti jest i kratkoća intervala od nastanka vijesti do njenog dostavljanja ekskluzivnoj publici. Posebno vrijednim dokumentima pokazali su se poštanski listići, u kojima je zabilježena svaka točka puta poštanske pošiljke, sa zabilježenim vremenima predaje, prijenosa i, konačno, dostavljanja. Na taj se način mogu relativno pouzdano pratiti stvarnu brzinu poštanske komunikacije. Na temelju podataka u listićima, pojedini su poštanski uredi mogli dobiti pokudu ili pohvalu od *Dvorskog ratnog vijeća* (dakako, učestalije je bilo ovo prvo). U monografiji su zabilježeni komentari Vida Hallega, koji zorno pokazuju koliko je zapovjednicima na granici bilo važno efikasno i brzo funkcioniranje poštanskoga sustava. On je u svojim dopisima često bilježio vrijeme primitka prethodne poruke, a dodao bi čak i datum te vrijeme, odnosno točan sat kada je poruka napisana i poslana. S druge strane, poštari su se morali boriti sa svom silom prepreka. Najčešći su problemi bili materijalni i organizacijski, ali bilo je i prepreka koje je pred njih postavljala priroda. Prirodni je okoliš pred putnike postavljao zapreke u obliku uskih dolina i kolnika, strmih brda i gustih šuma. Najveći su ipak problem bile nepogode, poput poplava, jakih kiša koje bi razmekšale tlo ili bi se nekoliko puta povećala razina vode u nabujalim potocima i rijekama. Jahačima je podjednako smetao i visoki snijeg te mnoge druge neočekivane vremenske neprilike. Ilustrirajući stanje na strateški veoma važnoj cesti između Ptuja i Zagreba, autor donosi dosad neobjavljeni (doduše, nedatirani) dokument s vrlo vrijednim detaljnim opisom kolnika i problematičnih dijelova puta (dokument se nalazi u fondu *Meillerakten* Zemaljskog arhiva u Grazu). Slabo održavani brodovi predmet su neprestane kritike poštara i vojnih zapovjednika, kao i sami brodari koji često ne dozvoljavaju poštarima da se ukrcaju (posebice ako bi na brod pristigli navečer ili noću). Premda je strateška važnost tih prijelaza iznimno visoka (posebno se ističu prijelaz preko Drave kod Zavrča, preko Save pod Susedom, te preko Mure kod Zakanja i Letenya), njihovi vlasnici nisu se obazirali na prijetnje i zapovjedi, nastavili su ubirati prihode i minimalno ulagati u održavanje tih neuralgičnih komunikacijskih točaka. U tom se poglavlju autor uvelike oslonio na arhivske fondove *Militaria* i *Meiler akten*, Zemaljskoga arhiva u Grazu.

Veoma sažeto, šesto poglavlje zaokružuje cjelinu monografije prikazom vojnopoštanske organizacije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj od 1607. godine do početka 18. stoljeća. Razdoblje je to kada započinje transformacija poštanske organizacije, koju preuzima »poštanska dinastija« Paar. Članovi te obitelji polako su se uspinjali u poštanskoj organizaciji. Njihov uspon koincidira s planovima cara Ferdinanda III. da sve zemaljske pošte podredi svome bečkom dvorskom poštanskom uredu te da ga uredi u obliku nasljednoga regala. U zemljama Svetoga Rimskog Carstva carsku poštansku službu preuzela je poznatija poštanska dinastija Taxis.

Vijesti se razlikuju po tome kome su namijenjene i koliko brzo moraju stići do krajnjega korisnika. U tom smislu razlikujemo poštansku komunikaciju te tajno opserviranje i izvještavanje. Vrijednost neke novosti ovisi o tome koliko je relevantna za krajnjega korisnika ili primatelja. U skladu s tom premisom je i opisana, upečatljiva vizualizacija na koricama knjige (*cito, cito...*), jer vijest koja ne dolazi na vrijeme počesto je bezvrijedna, no podjednako je u tom kontekstu razumljiv i moto Hozjanove monografije, otisnut na unutrašnjoj naslovnoj stranici, iznad naslova: *Periculum iam iam iam in mora!* (najveća je opasnost odugovlačenje).

Branimir BRGLES

ANTE BIRIN, ŠIBENSKI BILJEŽNICI: BONMATEJ IZ VERONE (1449. – 1451.), ZAGREB: HRVATSKI INSTITUT ZA POVIJEST; ZADAR: DRŽAVNI ARHIV U ZADRU; ŠIBENIK: DRŽAVNI ARHIV U ŠIBENIKU, 2016., 412 STR.

U okviru znanstvenoga projekta »Gradovi hrvatskoga srednjovjekovlja: urbane elite i urbani prostor« izašla je knjiga Ante Birina u kojoj on donosi transkripciju notarskoga registra šibenskoga notara Bonmateja iz Verone (1449. – 1451.), i to u izdanju Hrvatskoga instituta za povijest, odnosno suizdanju Državnoga arhiva u Zadru i Državnoga arhiva u Šibeniku.

Knjiga donosi zbir od 219 isprava različitoga privatno-pravnoga karaktera (»Isprave / Documenti«, str. 49 – 367), a u kraćoj uvodnoj studiji (»Uvod / Introduzione«, str. 6 – 34),) daje analizu sadržaja dokumenata i upozorava na njihovu historiografsku važnost za društvenu i gospodarsku povijest srednjovjekovnoga Šibenika. Osim toga, knjiga još sadržava poglavlja »Znakovi i kratice / Segni e abbreviazioni« (str. 34 – 37), »Popis isprava / Elenco dei documenti« (str. 37 – 47), »Index locorum« (str. 369 – 374), »Index personarum« (str. 375 – 398) i »Index rerum« (str. 399 – 411). Sav popratni tekst na hrvatskome dobio je i svoj prijevod na talijanski jezik od Guida Ville.

Autor već duže vrijeme radi na transkribiranju šibenskih notarskih isprava pa je dosada već objavio registre šibenskih notara Pietrobona Pagana (1436. – 1437.), Petra pok. Ivana (1453. – 1454.) i Indricusa de Indricis (1431. – 1434.). Osim njega, Mirko Zjačić objavio je spise šibenskoga notara Slavogosta (1386.), a Josip Kolanović kancelarijske spise šibenskoga kneza Fantina de cha de Pesara (1441. – 1443.). Birin ističe kako objavljena građa predstavlja samo jedan mali dio cjelokupne građe koja se može pronaći u Državnom arhivu u Šibeniku i posebice u Državnom arhivu u Zadru za razdoblje od 14. pa sve do 19. stoljeća. Stoga gomila dokumenata tek čeka na svoju znanstvenu valorizaciju. Među ispravama Bonmateja iz Verone nalaze se spisi o kupoprodaji (*emptio*), najmu (*locatio*), isplati (*quietatio*), dugovanju (*debitum*), stupanju u neku vrstu službe (*conductio*), punomoći (*procura*), mirazu (*dos*), dogovoru (*conuentio*), darovanju (*donatio*), razrješenju spora (*compromissum*), zamjeni (*permutatio*), zajednici stanovanja (*societas*), diobi dobara (*diuisio bonorum*), odricanju od prava na nešto (*refutatio*), emancipaciji od očinske vlasti (*emancipatio*), poništavanju ugovora (*determinatio instrumenti*), oslobađanju (*relaxatio*), potvrdi o valjanosti isprave (*confirmatio instrumenti*), prijenosu dobivene punomoći na drugoga (*substitutio procure*), prijenosu prava (*cessio*), biskupskoj dispencijaciji (*dispensatio*) i izmjeri zemljišta (*liuellum*). Konačno, tu su i oporuke (*testamentum*).

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Tema broja / Topic

Iz povijesti šuma sjevernog i istočnog Jadrana
From the forest history of the northern and eastern Adriatic

Volumen XIV / Broj 14
Zagreb – Samobor 2018
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR – 10000 Zagreb
tel.: +385/1/4092-148, fax: +385/1/4092-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnik / Co-publisher:

Ekohistorijski laboratorij Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
www.ffzg.unizg.hr; http://ckhis.ffzg.unizg.hr/

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin,
Hrvoje Petrić, Drago Rokсандić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Rokсандić – president/predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Le Havre-Pariz, Francuska*), Marija Benić Penava (*Dubrovnik*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Auckland, New Zealand*), Ljiljana Dobrovšak (*Zagreb*), Goran Đurđević (*Požega*), Josip Faričić (*Zadar*), Borna Fürst Bjeliš (*Zagreb*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordana Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Burlington, VT, SAD*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek*), Ivana Žebec Šilj (*Zagreb*)

UDK oznake članaka / Article's UDC markups:

Ivica Zvonar

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić, Vesna Vlahović-Štetić

ISSN 1849-0190 (Online)

ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2018.

Adresa uredništva / Mailing addresses:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja RH

Print supported by Ministry of science and education of Republic of Croatia

Na naslovnici / Cover:

Greening Istria: San Donat, up the Mirna valley 2018 (Photo E. Johann)

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT – AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA